

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I POLÍTICA LINGÜÍSTICA

11079 *Incoació de la de modificació de l'expedient de declaració com a BIC, amb categoria de monument, del Pont Romà de Pollença. Exp. 339/2014*

A la sessió del dia 19 d'octubre de 2021, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

I.- Incoar l'expedient de delimitació del Pont Romà de Pollença i del seu entorn de protecció, així com establir els criteris d'intervenció i les mesures de protecció del monument i del seu entorn, segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 7 d'octubre de 2021, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- Suspendre la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides.

Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric.

Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

III.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Pollença i al Govern de les Illes Balears.

IV.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i anotar-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i comunicar-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.

Tot això de conformitat amb els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears."

El trasllat d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació del Acta.

Palma, 27 d'octubre de 2021

La vicepresidenta primera i consellera executiva de Cultura, Patrimoni, i Política Lingüística

Isabel María Busquets Hidalgo

Annex I: S'adjunta com a annex l'informe tècnic d'incoació de 7 d'octubre del 2021. L'apartat 9 de l'informe tècnic és la planimetria, que s'adjunta com a Annex II. A l'apartat 10 de l'informe s'inclouen fotografies del pont, que consten a l'expedient administratiu.

Informe tècnic

1. INTRODUCCIÓ

En data d'11 d'agost de 2014, i núm. de registre d'entrada al Consell de Mallorca 26292, l'Ajuntament de Pollença remet una moció aprovada per unanimitat en la sessió de 24 de juliol de 2014 on s'acorda, entre altres temes, demanar la delimitació del BIC del Pont Romà com a element únic i representatiu del municipi, per part de la Comissió de patrimoni del Consell de Mallorca.

2. ANTECEDENTS

El Pont va ser declarat Bé d'Interès Cultural en data 11-10-1966, amb categoria monument i tipologia jaciment arqueològic, i consta inscrit al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0002630.

Posteriorment, el 27 de novembre de 1980, l'Ajuntament de Pollença acordà sol·licitar la declaració de monument històric-artístic de caràcter local pel Pont Romà de Pollença. Arrel d'aquesta petició, la *Delegación provincial del Ministerio de Cultura de Baleares* incoa expedient de declaració de Monument històric-artístic a favor del Pont Romà de Pollença, en data de 29 de juliol de 1982.

També consta inclòs a la carta Arqueològica de Mallorca, amb el núm. 35/113. (198).

El 24 de juliol de 2020, l'Ajuntament de Pollença aprovà provisionalment el Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic i arquitectònic i paisatgístic del terme municipal de Pollença, a on es localitzen dues fitxes que fan referència al pont Roma:

- PT-1. Pont Romà (arquitectura i enginyeria civil). Disposa de grau de protecció A1, estat de conservació regular. Intervencions admissibles: conservació, restauració i consolidació.
- JA-113 Pont Romà /pont de Cubelles (pont). Disposa de grau de protecció A1, estat de conservació dolent II. Intervencions admissibles: conservació, restauració i consolidació. L'element té una zona de protecció.

L'objecte del present expedient és delimitar aquesta edificació i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària, així com complir tot allò que estableix la llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Es completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

2. FITXA TÈCNICA

Denominació: Pont Romà / Pont de Cubelles

Emplaçament: prolongació del carrer de pont Romà, quan creua el torrent de Sant Jordi, al límit nord de la zona urbana de Pollença

Municipi: Pollença

Cronologia: medieval, segle XIV. Possible origen romà

Usos: viari

Classificació de sòl: Sòl urbà i sòl urbanitzable (part de l'entorn)

3. MEMÒRIA HISTÒRICA

Tot i l'actual denominació de "pont Romà", aquest topònim no apareix fins a finals del segle XIX. El pont, anteriorment conegut com "lo pont d'anar a Cubelles", el pont de Cubelles o el pont de l'Horta, connectava el nucli urbà de Pollença amb l'Horta de Cubelles (actualment l'Horta), àrea situada prèvia als terrenys de la possessió de Ternelles.

La primera cita documental sobre el pont es remunta a l'any 1403 quan els jurats de la Vila hagueren de costejar unes obres per adobar-lo. Aquest fet pareix indicar que per aquella data el pont ja duia un temps construït i requeria tasques de manteniment. També se'n fa referència a la *Història de Pollença* de Mateu Rotger, l'any 1408 i a documents posteriors cap a l'any 1416 i al capbreu de l'ordre de Sant Joan l'any 1657-66. En cap cas es fa referència al terme "romà". Més recentment, l'Arxiduc Lluís Salvador fa referència al pont de pedra quan visita Pollença cap als anys 1870, però tampoc fa cap referència al mot "romà".

L'any 1879 és la darrera vegada que s'utilitza la fórmula "pont de l'Horta", en un document en què el batle de Pollença manifesta la necessitat d'eixamplar el pont per facilitar el trànsit dels carros cap al Moll (port).

A finals del segle XVI Joan Binimelis escriu la *Història General del Regne de Mallorca* en la que desenvolupa la hipòtesi dels orígens romans de Pollença. L'obra de Binimelis exercí una gran influència en historiadors i erudits, que sucumbeixen a la teoria i reforcen a través de la seva obra l'existència d'un passat romà a Pollença.

Així, alguns creuen que el pont formava part d'una conducció d'aigua cap a l'antiga localitat de Pollentia (actual Alcúdia) construïda pels romans, la presència dels quals a Mallorca va començar l'any 123 aC amb la conquesta de l'illa per part de Cinquè Cecili Metel.

Sembla que la primera vegada que el topònim pont romà va aparèixer escrit fou a l'àlbum fotogràfic de Sebastià Llobera l'any 1884. Davall la

imatge del pont, apareix: “Puente romano”. Tan sols un any més tard, a una acta de l'Ajuntament pollencí, el secretari municipal anotava: “puente de los romanos. Huerta”.

Tot i que el topònim “pont romà” es popularitzà i es començà a utilitzar de manera habitual (a llibres de viatges, guies...), la manca d'una investigació arqueològica o una troballa documental que ho confirmés, fa que el seu ús no es consolidi de manera clara entre certs historiadors, ni en la documentació oficial. Mateu Rotger, per exemple, mai ho deixà per escrit i a les actes municipals s'utilitzà la fórmula “el pont dit romà”.

L'any 1926 es construeix un nou pont que dona accés a la vall de Ternelles i que es situa molt proper a l'antic. A aquest nou pont se l'anomenà pont de l'Horta, quedant el topònim pont Romà assignat al pont primigeni. Aquest fet, sumat a l'arribada del turisme i la utilització del suposat origen romà de Pollença com a reclam, així com la formalització del seu ús en el material de divulgació reforçaren i popularitzaren l'ús definitiu del terme pont Romà.

Romà o no, aquest pont ha resultat fonamental per als pollencins, ja que connectava el nucli urbà amb l'Horta de Cubelles, i fins al segle XIX va ser l'únic punt que els permetia creuar de manera segura el torrent de Sant Jordi durant les crescudes.

4. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

El pont de Cubelles o pont Romà està format per un únic nivell d'arcs, constituït per dos arcs (ulls del pont) desiguals de carreus escairats que cobreixen llums de diferent longitud (arc rebaixat –llum llarga i arc de mig punt –llum curta) separats per un pilar central sobre el qual trobem un pas format per un petit arc de descàrrega de mig punt.

Aquest tipus d'arc al pany central cec serveix com a sobreeixidor en el cas de grans torrentades.

A ambdós costats del pont (a favor i en contra de el corrent del torrent), trobem dos esperons (tallamar) de planta triangular, adossats al pilar central i per sota del nivell del paviment del petit arc central. Aquests estan construïts amb carreus escairats.

Tot i que visualment ho sembla, en tenir una gran columna central i arc a cada costat, el pont no és simètric.

Tot el pont (a excepció dels tres arcs) està construït amb maçoneria de pedra calcària poc adobada rejuntada amb argamassa hidràulica a base de calç i cendra. Tot el conjunt se suporta sobre unes pedres naturals de grans dimensions, situades al llit del torrent, que actuen com a fonamentació.

Per sobre els arcs s'aixequen uns murs de maçoneria poc acurada que formen els ampits de la calçada central. Aquests murs disposen d'un suau pendent descendent des del punt central del pont (coincidint amb el pilar central) fins a les soles laterals. Aquests murs perimetrals estan coronats en forma lleugerament d'esquena d'ase sense amorterar.

La calçada que conforma el pont, d'uns 2 m d'amplada, està empedrada amb pedra calcària de mida mitjana que recorda al paviment interior dels habitatges tradicionals i formes arrodonides que recorden els marcs de torrent.

5. ESTAT DE CONSERVACIÓ

5.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació tipològic és bo, sobretot pel que fa a l'aspecte exterior. Tot i que presenta intervencions amb diferents morters, visibles sobretot a una part del paviment empedrat, murs i a la part interna del pont, així com als fonaments.

L'element ha conservat els seus principals trets tipològics en quant pont de connexió entre el nucli urbà i el camí de Ternelles, no així pel que fa a materials i formes d'acabats.

5.2 Estat de conservació física

Estructuralment no presenta patologies greus que puguin posar en perill la seva estabilitat estructural, tot i que presenta erosió a causa de l'escorrentia de l'aigua a la part inferior del mur en contacte amb la fonamentació de pedra.

Al parament s'observa un deteriorament del revestiment en alguns punts. Es tracta de patologies vinculades a la seva situació: erosió i desgast amb la conseqüent pèrdua de volum a determinades parts puntuals, fet que juntament amb l'exposició a la intempèrie, afavoreix la penetració d'aigua i debilitament de les fàbriques. S'observa també el creixement de vegetació a punts concrets del parament, així com la presència d'eflorescències salines a les zones amb menys assolellament.

L'any 2016 va ser objecte d'una intervenció de conservació- restauració, a causa dels grafitis realitzats amb pintura amb aerosol a sobre els paraments. La intervenció va consistir en una neteja mecànica a fi d'eliminar les pintades, ja que la seva naturalesa sintètica i permeable sobre

el suport petri eren perjudicials per a la seva conservació física, així com per l'impacte que creaven per a la correcta contemplació del bé.

5.3 Estat de conservació de l'entorn

El pont se situa sobre el torrent de Sant Jordi com a continuació del carrer del Pont Romà i el carrer de Campos, que queden connectats a través d'aquest amb l'anomenat camí de Ternelles. El pont se situa en sòl urbà i està envoltat per sol urbà en un radi de 65 m aprox., més enllà trobem sòl urbanitzable i sòl rústic.

Tot i que al pont s'accedeix des del teixit urbà, a través del carrer del pont Romà, les parcel·les amb les quals limita al sud es troben lliures d'edificació, i estan qualificades per el PGOU de Pollença com "espai lliure públic". A la dreta de l'accés al pont trobem un parc públic i a la parcel·la de l'esquerra un terreny amb arbrat sense urbanitzar. Les parcel·les situades a l'altre costat del pont (nord) constitueixen el límit del sòl urbà. Es troben dues parcel·les, una d'elles dedicada al conreu, mentre que l'altre (a l'est) roman sense ús. Envoltant aquestes parcel·les trobem sòl rústic a nord i oest amb petites edificacions aïllades i sòl urbanitzable a l'est, també amb edificacions aïllades.

L'estat de conservació de l'entorn és variable. En el cas del teixit urbà que es troba pròxim al pont, aquest es troba en bon estat de conservació, mentre que en el cas de les parcel·les sense edificar, l'estat de conservació depèn en funció del grau d'utilització de la parcel·la. Tant la parcel·la destinada a espai públic, propietat de l'ajuntament, com la parcel·la situada al nord i dedicada al cultiu, es troben en bon estat de conservació, delimitats de manera acurada, en el cas del camp de conreu, per una tanca de pedra i malla metàl·lica. En el cas de les dues parcel·les sense ús, ambdues estan ocupades per algun arbre esporàdic i arbrat dispers. En el cas de la parcel·la situada al nord del pont, aquesta no disposa d'element de tancament, més enllà de les restes d'arrencada d'un paretó de pedra.

Quant al camí de Ternelles, al que dona accés el pont, és un camí rural sense urbanitzar, delimitat per les parcel·les a les quals fem referència i per la conca del torrent, que es troba en mal estat de conservació, sense barreres de protecció enfront del risc de caigudes i amb presència abundant i dispersa de vegetació.

El llit del torrent en si mateix, que és creuat pel pont, presenta vegetació dispersa i disgregació de pedres, del propi pont, de la mateixa conca i dels marges que la delimiten.

Cal destacar també els murs de pedra que s'estenen com a prolongació dels paretons que conformen el pont. Aquests es troben en mal estat de conservació, presenten pèrdua de material i es troben en situació d'inseguretat.

6. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

6.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

Tal com s'ha anat exposant al llarg d'aquest informe, l'element amb significats i valors patrimonials ho constitueix el propi pont. L'element delimitat com a BIC és el pont, tal com es recull a la delimitació gràfica adjunta.

La superfície d'aquest àmbit és de 98 m².

6.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn.

Es delimita com a entorn de protecció una evolvent de l'element declarat BIC que permeti garantir la preservació dels seus valors patrimonials actuals que, en aquest cas s'han de dirigir principalment, al marge de la seva necessària conservació física, vers la seva consideració de punt original de connexió del nucli urbà de Pollença amb l'Horta de Cubelles i la vall de Ternelles i posteriorment amb el Moll.

La delimitació de l'entorn de protecció s'ha establert a partir de la valoració combinada d'una sèrie de variables, a fi de preservar el significat i els valors complets del bé cultural: estat de conservació de l'element, preservació física del bé i visualització del pont des de les parcel·les properes tal com queda recollida a la delimitació gràfica adjunta.

L'àmbit definit com entorn de protecció - que apareix representat gràficament a la documentació planimètrica adjunta - inclou una porció del territori que permet una percepció correcta del pont i des del pont, en la mesura que l'element no tan sols queda integrat en el territori on s'ubica, sinó que també es pretén prevenir una major degradació de la relació existent entre l'element i el seu medi físic.

L'entorn de protecció del bé inclou els indrets des dels quals es tenen vistes cap al pont i des del pont, tant des del nucli urbà, a través dels carrers del Pont Romà, carrer de Campos i l'inici del carrer de Bartomeu Aloy (s'inclou fins a la vorera d'aquests carrers, segons consta a la delimitació gràfica adjunta, sense incloure les façanes dels immobles en ells situats) com des del camí de Ternelles fins a la carretera Ma-10. Així mateix, s'inclou dins l'entorn de protecció el llit del torrent (incloent-hi els murs de pedra laterals) des d'aproximadament el carrer de la

Gerreria i fins al pont de l'Horta, així com el tram del carrer de l'Horta que passa per l'actual pont de l'Horta construït el 1926 i que ofereix una visual centrada cap al pont romà i el llit est del torrent. Incloses dins aquest àmbit queden quatre parcel·les, qualificades com espai lliure públic i espai lliure privat.

La superfície d'aquest àmbit és de 16.084 m²

7. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ I EL SEU ENTORN

7.1. Mesures de protecció del propi bé

Pel que fa al BIC, s'ha de garantir la seva conservació en el seu estat primigeni, admetent-se tan sols aquelles obres que estiguin encaminades a la seva consolidació, conservació i restauració, i en casos excepcionals, de recuperació d'algunes de les seves característiques originals.

En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element. S'haurà de mantenir la volumetria existent.

S'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, etc.

Per a les obres de conservació i restauració del monument s'utilitzaran els materials propis del moment de la seva construcció, evitant qualsevol reconstrucció llevat de les que són necessàries per a l'estabilitat del pont o per a evitar una imminent degradació, sempre amb el criteri de potenciar la imatge original i amb la mínima incidència paisatgística de les intervencions al propi pont i a les intervencions al seu entorn.

S'hauran de prendre les mesures adients per tal d'evitar els actes de vandalisme, que, poden contribuir a la degradació accelerada de l'element.

En l'àrea delimitada s'haurà d'eliminar la vegetació de la vora del torrent que dificulta la contemplació, parant especial atenció a evitar vegetació adossada a la construcció.

Com a criteri general, per a les intervencions que s'hagin de dur a terme en aquest bé, s'hauran de tenir en compte els aspectes arqueològics.

Qualsevol intervenció prevista al bé, ha de passar per l'observació acurada del bé, el seu estudi històric, constructiu, arqueològic i de restauració que es duen a terme mitjançant documents escrits, imatges històriques de la torre, cales arqueològiques, analítiques, investigacions, etc. que justifiquin i sustentin les decisions preses.

En el cas del pont la conservació del bé s'ha de garantir no només des d'un vessant de conservació física, sinó també de conservació de la seva tipologia, que és la que garanteix el manteniment sostingut en el temps del seu ús original.

7.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del monument, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics.

L'altre de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del monument, vinculades, en un element d'aquesta naturalesa, al seu significat i als seus valors essencials. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de la contemplació d'aquest monument des dels punts on es visualitzava per dur a terme la seva funció original, ni les visuals des d'aquest cap als voltants.

Per a la delimitació de l'entorn del bé s'ha establert com a criteris principals la preservació física del mateix bé juntament amb la preservació de les seves visuals. Per això, dins l'àmbit de l'entorn de protecció no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècnica inapropiada. En aquest àmbit no es podran implementar determinades volumetries quan siguin un obstacle per a la visualització del bé o la seva correcta lectura dins l'entorn, determinats tipus de tancaments de límit de parcel·la, determinada vegetació o qualsevol altre element que siguin un obstacle per a la visualització del bé o n'alterin la seva percepció en el conjunt.

Dins aquest entorn, no s'hi podran instal·lar elements que pertorbin la visualització del bé. No es podran dur a terme actuacions que puguin afectar a la contemplació del bé, des del punt de vista d'aspectes més formals de geometria i volumetria fins a aspectes de tractament superficial com ara el cromatisme o els acabats.

La llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que

comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyalava la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en els seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (licències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

8. CONCLUSIÓ

Tal com s'ha exposat, el Pont Romà gaudeix de la declaració de BIC, amb categoria de monument i codi R-I-51-0002630.

Per tal d'adaptar aquesta declaració a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, proposem la incoació de la modificació de l'expedient de BIC, del Pont Romà de Pollença amb categoria de monument, amb delimitació del Bé i del seu entorn segons la descripció literal i gràfica que figuren a descrits a l'informe i a la planimetria adjunta.

Annex II: S'adjunta com annex la planimetria.

<https://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2021/149/1099213>

Delimitació del Pont Romà - Pollença

